

Hur estlandssvenskarna gifta sig och hur de borde göra det.

Många av Kustbons läsare undra väl när de se denna rubrik och tänka som så: det här är väl ingenting att skriva eller resonera om, ty vi gifta väl oss liksom alla andra människor. Man går med sin utvalda till prästen, uttalar de "bindande orden" och så är man gift. Det är mycket riktigt att det sker så. Men det var inte heller den tekniska sidan av äktenskapet — hur frieri, vigsel och bröllop ordnas — som vi skulle diskutera här utan mycket allvarligare saker. Att giftermålet är en mycket allvarligare sak än de seder och bruk, som äro förknippade med dettas ingående, komma säkert de att intyga, när de varit gifta en tid.

Ser vi efter i statistiken över de senaste åren hur estlandssvenskarna gift sig, så framgår det sorligt nog, att icke mindre än $\frac{1}{3}$ av samtliga äktenskap, som ingåtts under 1937, varit blandäktenskap, d. v. s. mannen har varit svensk och kvinnan av annan nationalitet. Av de ingångna äktenskapen voro 66,7 % äktenskap mellan svenskar och ester och 3,3 % mellan tyskar och svenskar.

Dessa siffror tala sitt tydliga språk om vilka ödesdigra följder ett sådant lättsinnigt ingående av blandäktenskap kan få för den svenska folkstammen i Estland

Granskar vi blandäktenskapen ute i bygden, så finna vi säkert, att i nittionio fall av hundra den kvinnliga partens

modersmål — användes som hemspråk, och att barnen i sådana äktenskap oftast anse moderns språk som sitt modersmål. Ute i bygden ha vi talrika bevis på att barnen redan i andra generationen från sådana äktenskap fullständigt övergått till moderns modersmål och icke längre behärska svenska. Den som tvivlat härpå behöver bara kasta en blick på de byar och gårdar ute i svenskbygden, som tidigare bebotts av svenskar och utforska orsaken till deras övergång till ett annat språk. I de flesta fall skall det då framgå, att orsaken därtill varit blandäktenskapet.

Därför gäller det för varje estlandssvensk, som faktiskt vill vara svensk, att noga tänka över saken, innan han väljer sitt livsledsagarinna. Det gäller att komma ihåg, att vi äro en förbindelselänk i den långa kedja, som förenar våra förfäder med våra barn, och att det arv, vårt modersmål, som vi ärvt av far och mor, är någonting heligt och dyrt, som vi skola vårda väl och överlämna till våra barn och möjligt i ännu bättre skick än vi mottagit det. Först då ha vi handlat rätt och kunna i lugn och ro sälla oss till våra förfäder och vara lugna att eftervärlden inte kommer att döma oss.

Patriot.

Vigde:

Emil Rosen

och

Linda Mattsson

från Nargö.

Allmän kyrkostämma på Noarootsi (Nuckö).

Nucköborna samlades söndagen den 15 ds till allmän kyrkostämma på prästgården, där för det kyrkliga livet viktiga spörsmål dryftades. Bland annat fastställdes även att på val skall försiggå torsdagen den 18 maj (Kr. Himmelsf.) innevarande år och kommer således ovannämnda plats snart att anslås ledig för ansökan.

Om spetsknyppling.

En förnämlig handslöjd, som ännu fortlever i våra svenska bygder, är spetsknypplingen. Denna spetstillverkningsmetod är känd blott på Rågöarna, i Vihterpalu och Kurksi. En något liknande teknik användes även på Noarootsi och Vomsi vid flätningen av de granna strumpebanden och bältena. Knypplingen är dock en mycket svårare konst än flätningen.

Då en främling första gången besöker t. ex. Pakri, förvånas han över de fina spetsar, som kvinnorna ha prytt sina förkläden, mössor och sitt sänglinne med. Allt är hemgjort, allt ha kvinnorna förfärdigat själva. De ha lärt sig knypplingskonsten av sina mödrar och mormödrar. Bli man då mer bekant, händer det lätt att gårdens dotter hämtar sin knyppeldyna, visar den samt prov på ett flertal mönster, de flesta av dem äro under senaste tid importerade från Sverige, men också en hel del äkta, gamla rågömönster. Hon talar om för oss, hur man om vinterkvällarna

Om spets...

brukar samlas i någon gård runtkring stora bordet i stugan, var och en arbetande vid sin knyppeldyna. Eftersom detta arbete går som en lek för den som är van, så rör sig samtalet helt säkert lika lätt som knyppelpinnarna. Nog vore det väl skada, om denna verkligt fina handslöjd skulle dö ut. Tyvärr lär nämligen intresset för knyppling inte vara lika stort nu mera som för ett tiotal år sedan. Mången vill hellre ha virkade spetsar — eller rent av maskinjorda!

Men då man betänker, att den fabrikstillverkade spetsen är en imitation, en efterapning av den handgjorda, varför skall man då nöja sig med något som är sämre, då man med sina egna flinka fingrar kan framtrolla en äkta vara!

Knypplingen är en konst med gamla anor. Redan på 1500-talet tillverkades knypplad spets i Venedig i Italien. Under 16 — och 1700-talen var Belgien den knypplade spetsens huvudland. Slaviska, särskilt ryska knypplade spetsar i ett slags bandslingstil, ha troligen utvecklats sig med belgiska som ursprung. Till Norden kom spetsknypplingskonsten genom klostren. Sedan klostren upplösts, fortlevde konsten i trakterna däromkring. Sålunda voro Vadstena i Sverige, Raumo i Finland och Birgittaklostert i Estland huvudorter för spetsknypplingen. Vadstenaspetsarna ha belgisk stil, och ha åtminstone sedan 1700-talet varit av dels en grövre, dels en finare typ. Genom vandrande handelsmän spriddes spetsarna till allmogen, som efterbildade dem. På detta sätt kom väl knypplingskonsten från klostren även ut till Estlands landsbygd. Först på senare tid har en mängd nya spetsmönster kommit till vår svenskbygd från Sverige.

Småningom har på olika orter självständiga mönster utvecklats. I blekingespetsarna finnas inflätade röda och blå trådar — alldeles som på vissa rågöspetsar. Värdefullast anses de skånska spetsarna vara. Spetsstillverkningen i Sverige (de handknypplade spetsarna) har allt-

sedan hemslöjdsföreningarnas bildande omhändertagits av dessa. Här sakna vi på svenskt håll sådana föreningar, som ombesörja försäljningen av hemgjorda handarbeten. Genom privatpersoner har dock spetsförsäljningen förmedlats till de estniska hemslöjdsaffärena. Så kunde man t. ex. på K. F. U. K:s julmarknad köpa äkta rågöspetsar av en kvinna i rågödräkt. Men få av de besökande visste dock att dessa spetsar voro en produkt av svenska allmogekvinnors flit.

Man borde göra något för att spetsknypplingen skulle kunna bli en verklig hemindustri. Dels borde kurser anordnas för den svenska ungdomen i de trakter, där denna handslöjd hargamla anor. Dels borde man särskilt under turistsäsongen försöka få avsättning för spetsarna t. ex. i Haapsalu och Pärnu, som ju årligen besökas av tusentals svenskar. Därvid borde alldeles särskilt påpekas, att det är fråga om svensk handslöjd.

På folkfester ute i svenskbygden har ansatser till sådan försäljning redan gjorts. Men med energi och intresse kunde såväl produktionen som försäljningen ytterligare ökas, varigenom allmogekvinnorna i varje hem finge ett gott tillskott i den mången gång rätt klena kassan. Och först och sist skulle på detta sätt den gamla, förnämliga knypplingskonsten räddas från att sjunka i glömskans djup.

G. S.

Brev från Riguldi.

Julen med de många helgdagarna är förbi också detta år, den grå vardagen begynner. Den sista resten av julen gick av stapeln, då en julfest för ett 40-tal barn hade anordnats i församlingssalen första sönd. efter Trett-dagen. Salen var vackert dekorerad med girländer och julgran.

Texten inleddes med ps.-sång: "Det är en ros utsprungen," varefter pastor I. Isacsson talade till barnen om julens stora gåva till oss och till all världen, samt manade att icke glömma eller förgäta den största av alla gåvor: Guds gåva till världens frälsning.

Härefter fingo barnen på sitt muntra och okonstlade sätt leka folkdanser omkring julgranen. Tänk, om de stora människorna ändå kunde nöja sig med att leka och roa sig såsom barnen! De skulle säkert gå ifrån sina festställningar med större behållning och ett renare samvete.

Mitt under barnens glada lek, kom en liten jultomte och delade ut en påse till varjet barn med diverse godsaker i.

Festen avslutades med ps. 69: "Nu segrar alla trognas hopp." Så gingo vi var och en hem till sitt, nöjda och glada över julen också detta år.

Folkmängden i Riguldi

kyrkoförsamling utgjorde vid årets slut eller den 31 dec. 1938: 1332 personer. Församlingen har under det gångna året minskat med 28 personer. Detta på grund av den starka utvandringen till Sverige.

Men det är att hoppas, att dessa bygdens barn i sinom tid skola återvända och föra med sig en fläkt av svensk färg och anda för att därmed, i dubbel mening, berika sin fädernebygd.

Birkasvännernas vinterting

hålles söndagen den 5 februari kl. 12.00 på folkhögskolan.

Allas närvaro är absolut nödvändig.

Välkomna!

Commentarii de "Epistula ex Tartu"

Någon gång före jul publicerades i Kustbon ett kåseri under titeln Epistula ex Tartu, i vilket det kommit med ett kanske vanvördigt men inte illa menat skämt med gamla rågödialekt. Det var möjligen en smula svårt att fatta, vad meningen var, men nu hade en „Nucköbo“ förstätt det så, att här var frågan om nya vetenskapliga argument. Säger inte sunda bondförnuftet, att

Commentarii...

man inte framlägger vetenskapliga argument på det där viset? Det var skada, att så mycken fin kunskap skulle slängas ut förgäves, som „Nucköbon“ gjort vid bemödandet om att vederlägga det förmenta „argumentet.“

Att våra dialekter äro ett intressant och lockande kapitel inom språkforskningen kan näpeliggen frångås. Men det är inte så enkelt att behandla det med bara bondförnuftet. Det fordras systematisk forskning i de olika dialekterna, så får man lov att känna till de andra skandinaviska språkens utveckling och en hel massa annat, om man skall börja tänka på att komma med några vetenskapliga argument, som man åtminstone själv tror på. Att som lekman ge sig på att diskutera slika frågor inför allmänheten har nog sina risker.

För övrigt har jag svårt att fatta „Nucköbons“ aversion mot

de fattiga latinska glosor, som kommit i „Epistulan“. Varför funnos de där? Jo, varje nucköbo tror jag har reda på att det finns ett universitet i Tartu. Och att latin och universitet höra ihop som trots något bör också kunna anses som en tämligen känd sak. Besitter man nu en portion sunt bondförnuft, borde det inte varit så svårt att förstå, varför de fatala glosorna funnos där, även om man inte hade den blekaste aning om vad de betydde.

Detta som min kommentar till ifrågavarande artiklar.

Songe.

Tankar vid årsskriftet.

På förhand utstakade planer komma icke alltid att bli sådana, som vi tänkt oss dem. Det vardagliga livets riktlinjer kunna ibland sätta en fullständig särprägel på livets mångahanda. Hur ofta se vi inte

våra strävanden misslyckade, eller åtminstone annorlunda än viskulle ha önskat oss dem? Man kommer fram till ståndpunkter, som fullständigt avvika från förut uppgjorda planer. Hur många finns det inte som i början av det nya året föresätta sig att börja på ett annat sätt än under det gångna året, men ändå se sig gäckade i slutet av detsamma. Men livet består ju däri, att vi måste kämpa mot motgångar.

En sak som nog de flesta av oss skulle vilja kämpa för är fred och demokrati. Om vi tar en överblick över det gångna året se vi, att dessa ord inte varit fullständigt rådande i världen. Det är inte många stater, som lyckats bibehålla fullständig demokrati, och med freden har det också varit illa ställt. Massupprustningarna vittna klart om förhållandet, att man nog inte hyser alltför stor tilltro till freden.

Forts. sid. 4.

Fröding som stilist och verskonstnär.

Fil. stud. E. Lagman.

II

Fröding har mycket omfattande motivfält. Han skildrar kort sagt allt, som rymts eller rymmes i världen och människosjälen. Han börjar med att måla den natur och de människotyper han ser omkring sig i sin hembygd Värmland. Bönder och lösdrivare, rika, fattiga och förfallna framställer han med samma milda förståelse och humor. Naturen och kärleken skildrar han som ingen annan. Så vidgar sig området för hans motiv. Gamla bibliska berättelser han hört i sitt hem omgestaltar han och ger dem diktens form eller skriver han om vanliga, alldagliga ting användande sig av bibelns eget språkbruk. Sist kommer han in på filosofiska motiv.

Frödings språk är realistiskt, i synnerhet i hans folklivs- och naturskildringar. Han uppstår ord och vändningar, som hittills förekommit endast i tal-språket. Effekten är förträfflig:

*Och ingen av dem mjuknade,
när de på slutet sjuknade
och stoppades i jord.*

Eller ett par andra exempel:
*Och var jag skapt som ett toc-
[ket skralle
jag höll mig undan för vännen
[min.
Gör dig ej grön, det gör ingen
[nytt.*

Kan man få en mer uttrycksfull skildring än den Fröding ger av skojarne i Kattebohult?

*Och pojkarne spela och skäras
[med kniv
och ruckla vareviga dag,
och kvinnfolken föra ett lider-
[ligt liv
med utskum av alla de slag.*

Å andra sidan kan han använda de mest veka och harmoniska uttryck, när han diktar om kärleken och naturen.

*Säv, säv, susa,
våg, våg, slå,
I sägen mig, var Ingalill
den unga månne gå?*

Ingen annan skulle kunnat besjunga kärleken så som Fröding gjort i dikten „Ariens morgonland.“ Han ser inget

lågt och osedligt i det, som andra människor ej skulle kunnat tänka sig framställt i dikt. Han skriver om två ungas kärlek i ett land, där fördomar ej finnas, liksom han själv ej hade några. Därför blir även hans språk rent och vackert, det tillåter ingenting smutsigt att komma med. Trots att skildringen är mycket realistisk, viljar dock en så fin poetisk skönhet och charm över den, att den ej kan väcka anstöt.

Samma vackra och klara språk finna vi i naturdikterna, t. ex. i „Vallarelät.“

*Bjällklängen dallrar och faller
[och stiger,
suset är stilla och vilar i ro.*

Men detta ej endast vid idylliska stämningar, utan även när han visar oss det ödsliga och gråa i naturen:

*Över myren mörknade kvällens
[skugga,
tysk och töcknigt och tomt var
[allt.*

*Blygrå molnvalv upphörde ej att
[dugga
silregn, ljudlöst och isigt kallt.*

Forts.

Tankar...

Utsiktarna för morgondagen äro emellertid inte bara negativa. Vi veta, att alla stater inte frivilligt givit sig med i leken om ökad rustning, nej de ha tvingats därtill av andra. Nu har man redan nått så långt, att man börjar respektera varandras styrka men man kan aldrig vara säker på vad som kan komma. Demokratien har glädjande nog än så länge överallt inte fullständigt kunnat underkuvas och vissa tidender tala om, att den kanske ännu kommer att få se bättre dagar.

Liksom överallt i världen, har även inom vårt lilla rike skett en del förändringar, under det gångna året kanske mera, än under en del föregående. Demokratien har fått ett uppsving genom den nya grundlagens ikraftträdande.

Det som under 1937 utstakades, utfördes under 1938. Vi ha fått en riksdag som hyser folkets förtroende, och det visar, att folket, som under 4 års befann sig i en tigande period åter har tillfälle att låta höra sin röst. I augusti var det presidentval och resultatet av dessa tydde åter på, att folket vill ha en person vid statsrodret, som man kan lita på. De ofta återkommande växlingarna av statsöverhuvud, som förekommo under de föregående grundlagarnas tid äro, få vi hoppas, förbi. Ja, mångt och mycket har hänt, men det skola vi i detta sammanhang inte gå närmare in på.

Vad 1939 innebär, veta vi icke, men säkert kommer det även med en del överraskningar, och omkullkastar kanske våra planer, som vi uppgjort, men det gäller att hålla humöret uppe. Vi ha ingen anledning att vara pessimister.

Friskt mod och ökade krafttag på det nya året!

Håll ryggen rak i alla väder, skall bli vårt valspråk under 1939.

—mar.

Skyddsåtgärder mot mul- och klövsjukan.

I samband med åtgärderna för förhindrande av mul- och klövsjukans inträde i Estland

ägde nyss en sammankomst rum i vilken representanter för olika organisationer deltog. Det beslöts bland annat att förbjuda till högst den 1 april d. å. återvändande av opastöriserad skummjolk från mejerierna. Då cirka 100 mejerier, som av finansiella skäl icke äro i stånd att anskaffa pastöriseringsapparater, komma att stängas.

Hbl.

Svensk konsul i Mariehamn.

Sekreteraren vid Stockholms Högskola jur. och fil. kand. Gerhard Hafström torde bli utnämnd till den första svenska konsulin i Mariehamn.

Hovrättsnotarie Hafström är sekreterare i Riksföreningens Stockholmsavdelning, och har på denna sin post visat stort intresse för svenskarna i Estland liksom även för andra utlandssvenskar.

Smånotiser.

Ett kolossalt snöfall lamslog på lördagen trafiken i New York till den grad, att polisen var tvungen att per radio varna alla motorfordon att söka komma in till staden. 32000 arbetare voro sysselsatta med att bortskaffa snön.

Det meddelas från London, att premiärminister Chamberlain från arrangörerna av en paraplyutställning i närheten av Stresa mottagit ett anbud att sända den paraply, som han hade med sig till München, till expositionen.

Chamberlain har emellertid svarat att paraplyn som sådan är utan något som helst intresse och ingalunda förtjänar en sådan uppmärksamhet.

N.D.A.

Under den starka kölden senaste vecka dogo en mängd mindre djur, såsom fåglar och ekorrar m. m.

Tisdag kväll startade från Tallinn 17 deltagare i biltävlingen till Monte-Carlo.

Den estländska ångaren „Severonia," som stötte på grund utanför Åbo skärgård, blir vrak.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

E. Nyman.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Till de estniska spelen, som hållas i sommar i Tallinn, äro 6000 gymnaster anmälda. Spelen omfatta både gymnastik och folkdans.

En svårartad påssjukespidemi har alltsedan jultiden härjat i Tartu, där flera skolor varit stängda. Nu har sjukdom nått till Narva, Paide och Revere samt enstaka fall ha även förekommit i Tallinn. I vissa fall ha följsjukdomar inträffat t.ex. hjärnhinne- och öroninflammation.

På torsdagen stadfästes dödsdomen över J. Viljat, som i somras mördade och rånade sömmerskan fru Erna Rennebaum i Tallinn. Fru Rennebaum var Nargöbo men bosatt i staden, och ämnade inomkort resa till sin son i Amerika. — Mördaren var medveten om, att fru Rennebaum realiserade sitt bohag före amerikaresan och att hon innehade kontanter. Något större belopp kom han dock icke över.

Överste Ekström, som ledde de frivilliga finländska trupperna under Estlands frihetskrig, anlände på tisdagen från Sverige, där han numera är bosatt, till Tallinn för att på inbjudan av stadsförvaltningen i Narva delta i de festligheter, som anordnas med anledning av 20-årsminnet av stadens befrielse.

Clofströms

Rostfria Kokkärl
rekommenderas.

Norrköpings Kemiska Undersökningsanstalt

Norrköping. Tel. 1249.

Utför kemiska analyser och provtagningar.
Inneh: Civiling. John Wanselin, stadskemist